

СТ А Н О В И Щ Е **ОТ ПЛЕНУМА НА ВИСШИЯ СЪДЕБЕН СЪВЕТ**

по конституционно дело № 10/2017 г. на
Конституционния съд на Република България

С определение от 16 януари 2018 г. на Конституционния съд по Конституционно дело № 10/2017 г. е допуснато за разглеждане по същество искането на пленума на Върховния касационен съд (ВКС) за установяване на противоконституционност на чл. 127, ал. 1, предложения последно и предпоследно и на чл. 411а, ал. 1 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК) (обн. ДВ, бр. 86/2005 г., последно доп. ДВ, бр. 101/19.12.2017 г.).

С определение от 23 януари 2018 г. по конституционно дело № 12/2017 г., Конституционният съд допуска за разглеждане по същество и искането на Висшия адвокатски съвет за установяване на противоконституционност на разпоредбите на чл. 50, на чл. 81, ал. 3 в частта „или в едномесечен срок от деня, в който пострадалият е получил съобщение за прекратяване на досъдебното производство на основание, че престъплението се преследва по тъжба на пострадалия“, на чл. 63, ал. 2, т. 4, на чл. 73а, ал. 2, на чл. 416, ал. 5, на чл. 247в, ал. 1, т. 3 в частта „в случаите по чл. 94, ал. 1“, на чл. 227, ал. 5, на чл. 248а, на чл. 252, ал. 2 в частта „или когато е констатирал очевидни фактически грешки в обвинителния акт“, на чл. 358, ал. 2, на чл. 301, ал. 4, на чл. 305, ал. 6, на чл. 336, т. 4, на чл. 354, ал. 1, т. 3, на чл. 425, ал. 1, т. 3, на чл. 248, ал. 3, на чл. 320, ал. 2, на чл. 348, ал. 3, т. 1, на чл. 351, ал. 2, на чл. 360, ал. 2 и на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК. С последващо определение по Конституционно дело № 12/2017 г. Конституционният съд е присъединил към Конституционно дело № 10/2017 г. за съвместно разглеждане и решаване искането в частта за конституционността на разпоредбата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК.

В определения за целта месечен срок, пленумът на Висшия съдебен съвет изразява следното становище:

I. По искането на пленума на Върховния касационен съд и на Висшия адвокатски съвет за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК:

С § 87 от ЗИДНПК (обн. ДВ, бр. 63 от 04.08.2017 г., в сила от 05.11.2017 г.) в чл. 411а, ал. 1 се създава т. 4, с която в подсъдност на специализирания наказателен съд се включват делата за престъпления по:

„член 201 - 205, 212, 212а, 219, 220, 224, 225б, 226, 250, 251, 253 - 253б, 254а, 254б, 256, 282 - 283а, 285, 287 - 289, 294, 295, 299, 301 - 307, 310, 311 и 313 от Наказателния кодекс, извършени от:

- а) народни представители;
- б) членове на Министерския съвет и заместник-министри;
- в) председатели на държавни агенции и държавни комисии, изпълнителни директори на изпълнителните агенции, и техните заместници;
- г) управителя на Националния осигурителен институт, управителя на Националната здравноосигурителна каса, изпълнителния директор и директорите на териториалните дирекции на Националната агенция за приходите;
- д) директора на Агенция "Митници", началници на митници, митнически бюра и пунктове;
- е) членовете на Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество и Националното бюро за контрол на специалните разузнавателни средства;
- ж) областни управители и заместник областни управители;
- з) съдии, прокурори и следователи;
- и) членове на Висшия съдебен съвет, главния инспектор и инспекторите в Инспектората към Висшия съдебен съвет;
- к) кметовете и заместник-кметовете на общини, кметовете и заместник-кметовете на райони и председателите на общински съвети.“

Пленумът на ВСС не споделя изразеното от пленума на ВКС и ВАДВС становище за противоречие на разпоредбата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК с конституционните норми, прогласяващи Република България за правова държава – чл. 4, ал. 1 и недопускащи извънредни съдилища – чл. 119, ал. 3.

Съгласно чл. 119, ал. 1 и ал. 2 от КРБ, правораздаването се осъществява от Върховния касационен съд, Върховния административен съд, апелативни, окръжни, военни и районни съдилища, като със закон могат да се създават и специализирани съдилища. Разпоредбата на чл. 119, ал. 3 от КРБ категорично не допуска създаването на извънредни съдилища, като същите биха били в противоречие с принципа на правовата държава, залегнал в чл. 4, ал. 1 от Конституцията.

В съответствие с разпоредбата на чл. 119, ал. 2 от КРБ, със ЗИДЗСВ, обн. ДВ, бр. 1/2011 г., са създадени Специализираният наказателен съд и Апелативният специализиран наказателен съд. Със ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 13/2011 г., са приети и особените правила, по които се разглеждат подсъдните на тези съдилища дела. Както Конституционният съд вече е имал възможност да се произнесе с Решение № 10 от 1998 г. по к. д. № 8/1998 г. и Решение № 8 от 2005 г. по к. д. № 7/2005 г., създаването на

специализирани подразделения и структури в системата на съдилищата и прокуратурата с оглед по-доброто противодействие на отделните видове престъпления, е от компетенциите на Народното събрание.

Конституцията и законодателството не съдържат легално определение на понятията „специализиран съд“ и „извънреден съд“ по смисъла на чл. 119, ал. 2 и 3 от Конституцията. Съгласно мотивите на Решение № 10/15.11.2011 г. по Конституционно дело № 6/2011 г., „извънреден съд“ поначало действа извън определения ред и извън общите и специализираните съдилища; правораздава по новосъздадени специално за целта правила, извън общите процесуални правила, установени от съответния процесуален закон за този вид дела; съдиите в него не се избират съобразно установените условия и ред; създава се при извънредни обстоятелства поради възникнала обществена необходимост; действа през определен период от време и преследва предварително набелязана цел.

Специализираният наказателен съд от своя страна отговаря на очертаните с цитираното решение на Конституционния съд критерии за „специализиран съд“. Той е създаден със закон; притежава точно определена специална компетентност в една точно определена област; съдиите в него се назначават съобразно условията и реда, приложими за съдиите в общите съдилища; прилага в правораздавателната си дейност материалното и процесуално право, приложимо от общите съдилища; правораздава едновременно /без да ги дублира/ с общите съдилища, от които не се различава функционално и организационно.

До приемане на оспорената в настоящото производство редакция на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК, подсъдността на Специализирания наказателен съд обхваща всички престъпления, които могат да бъдат квалифицирани като организирана престъпност. Със ЗИДНПК (обн. ДВ, бр. 63 от 04.08.2017 г., в сила от 05.11.2017 г.) подсъдността на Специализирания наказателен съд се разширява, като са му възложени наказателни дела, които според мотивите на законопроекта са за корупция от лица във висшия ешелон на властта. Смесването на критериите за вида на престъпление и личността на обвиняемия при определяне на подсъдността на Специализирания наказателен съд обаче не могат да обосноват изложената от страна на Пленума на ВКС и ВАДвС теза, че с последните изменения на разпоредбата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК Съдът придобива характеристики на извънреден такъв.

Произнасяйки се с Решение № 10/15.11.2011 г., Конституционният съд категорично е приел, че Специализираният наказателен съд няма характеристиките на извънреден съд. Той не действа извън определения ред и извън общите и специализираните съдилища, не правораздава извън

общите процесуални правила, установени от съответния процесуален закон за този вид дела, съдиите в него се избират съобразно установените условия и ред. Органът не се създава при извънредни обстоятелства поради възникнала обществена необходимост, не действа през определен период от време и не преследва предварително набелязана цел. Промяната на подсъдността на Специализирания наказателен съд не води до промяна в посочените характеристики на органа. Нещо повече, съгласно мотивите на цитираното решение на Конституционния съд, специализираните съдилища разглеждат дела по определена материя съобразно предмета им или съобразно субектите, т.е. не се изключва възможността за възлагане на специализиран съд на дела за престъпления, определени съобразно техния субект. Този критерий е вече използван при определяне подсъдността на военните съдилища и на Софийския градски съд, разглеждащ като първа инстанция и делата за престъпления от общ характер, извършени от лица с имунитет или от членове на Министерския съвет съгласно неоспорения чл. 35, ал. 3 НПК.

Делата, подсъдни на Специализирания наказателен съд, сами по себе си не го правят извънреден съд. С разпоредбата на чл. 119, ал. 2 Конституцията поначало допуска създаването на специализирани съдилища, при което, по целесъобразност и по волята на законодателната власт, към тях се отклоняват определени видове дела, подсъдни до този момент на общите съдилища. В конкретния случай, с въведената от Законодателя редакция на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК, се гарантира обезпечаването на качествената работа по делата, свързани с корупция по високите етажи на властта, които се следят с особено внимание и от обществото, и от страна на Европейската комисия. С оглед на компетентността и по-голямата специализация да решава дела с висока правна и фактическа сложност, на Специализирания наказателен съд е възложено разглеждането на дела за корупционни престъпления, за които са привлечени по отговорност лица, заемащи висши публични длъжности. По този начин се създава условие за рационалното използване на специализираните съдилища и прокуратури, като се разчита на специализацията на магистратите в двете институции, за да бъдат постигнати очакванията на обществото за своевременни и справедливи наказания, когато подсъдимият е заемал висша държавна длъжност. При въвеждането на оспорената разпоредба законодателната власт е упражнила свое конституционно правомощие, като е извършила задълбочена преценка относно целесъобразността на въведените изменения и допълнения и е изложила подробни мотиви в подкрепа на възприетото законодателно решение.

Безспорно е, че специализираният съд трябва да спазва общоустановените правила на материалните и процесуални закони, които прилагат общите съдилища, както и че условията и редът за назначаване на съдиите в него следва да са същите, прилагани при назначаване на съдиите в цялата съдебна система. Съгласно Решение № 10/15.11.2011 г. на Конституционния съд, Специализираният наказателен съд отговаря на посочените изисквания. Въведената със ЗИДНПК, обн. ДВ, бр. 63 от 04.08.2017 г., подсъдност по отношение на дела за корупционни престъпления срещу лица на ръководни длъжности не води до отстъпление от тези принципи. Посочените в чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК дела биват гледани по общия ред, но от съд с национална компетентност и то само за изброените престъпления. Извън посочените престъпления делата срещу тези лица се разглеждат от общите съдилища, включително от Софийския градски съд – за лица с имунитет и министри.

Не е налице разлика при условията и редът за назначаване на съдиите в Специализирания наказателен съд спрямо този, приложим за останалите органи на съдебната власт. Това става при общи правила за провеждане на конкурси, подробно разписани в ЗСВ и приетата от Пленума на ВСС подзаконова нормативна уредба, при спазване на относимите административно-производствени правила и въведеното от Законодателя конкурсно начало при заемане на длъжности в органите на съдебната власт.

Не може да се приеме за основателен доводът, че предвидената в чл. 107б от ЗСВ (обн. ДВ бр. 90/10.11.2017 г.) разлика в института на командироването на съдии в Специализирания наказателен съд спрямо командироването в общите и военните съдилища представлява отклонение на статута на специализирания съд спрямо този на останалите органи на съдебната власт. Аналогично стои въпросът с въведеното в чл. 233, ал. 6 от ЗСВ и в чл. 345, ал. 5 от ЗСВ (обн. ДВ бр. 90/10.11.2017 г.) допълнително възнаграждение за съдиите, прокурорите, следователите и съдебните служители в специализираните съдилища и прокуратури. Посочените разпоредби отчитат спецификата на Специализирания наказателен съд и фактическата и правна сложност на разглежданите от него дела, като единствената им цел е да осигурят оптимално ефективното функциониране на органа. Те не въвеждат отклонения в материалноправните и процесуални разпоредби, прилагани от общите съдилища за този тип дела при осъществяване на правораздавателната им дейност.

За пълнота следва да се отбележи, че Законодателят не за първи път въвежда известни отлики в елементите на служебното правоотношение на магистрати в органи на съдебната власт спрямо други от същото ниво. Съгласно разпоредбата на чл. 233, ал. 2 от ЗСВ, съдиите в районния съд в

град София са с ранг на съдия в окръжен съд, респективно, съгласно чл. 233, ал. 3 от ЗСВ, прокурорите в районната прокуратура в град София са с ранг на прокурор в окръжна прокуратура. Разликата в ранговете на съдиите в Софийски районен съд и на прокурорите в Софийска районна прокуратура са съобразени със спецификата на работа и натовареността в органите и не може да обоснове извънреден характер на тези органи.

В допълнение, посочените по-горе разпоредби на чл. 107б от ЗСВ, чл. 233, ал. 6 от ЗСВ и в чл. 345, ал. 5 от ЗСВ (обн. ДВ бр. 90/10.11.2017 г.) не могат да обосноват противоконституционността на разпоредбата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК – предмет на настоящия спор. Атакуваният текст урежда единствено подсъдността на Специализирания наказателен съд и не въвежда норма, която да урежда различен статут на съдиите в органа, в това число правила, условия и ред за назначаване на съдии, различни от относимите към общите съдилища

Не споделяме и становището за противоречие на оспорената разпоредба с принципа за равенство на всички граждани пред закона, залегнал в чл. 6, ал. 2, предл. 1-во от КРБ. Прилагайки настоящата разпоредба на чл. 411а, ал. 1, т. 4 от НПК, не би било налице различно третиране на граждани, обвинени в извършването на едно и също престъпно деяние, доколкото биха били прилагани едни и същи материалноправни и административнопроизводствени разпоредби. Разглеждането от Специализирания наказателен съд на дела за корупционни престъпления срещу лица, заемащи висши ръководни длъжности, е обосновано от високото ниво на обществена опасност на подобни престъпления и високата им правна и фактическа сложност. Изложеното и завишеният публичен интерес мотивира подобни дела да бъдат подсъдни на специален орган, разполагащ с необходимата компетентност и ресурс за разглеждането им.

Във връзка с изложеното, Уважаеми конституционни съдии, моля да постановите решение, с което да отхвърлите искането на пленума на Върховния касационен съд и на Висшия адвокатски съвет за обявяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 411а, ал. 1, т. 4 НПК.

II. По искането на пленума на Върховния касационен съд за установяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 127, ал. 1, предложения последно и предпоследно от НПК:

С § 18 от ЗИДНОК (обн. ДВ бр. 63/04.08.2017 г.) в чл. 127 се правят следните изменения и допълнения:

„Досегашният текст става ал. 1 и в нея накрая се поставя запетая и се добавя „ревизионните актове, с които са установени данъчни задължения и задължения за задължителни осигурителни вноски и приложените към тях ревизионни доклади, както и докладите по чл. 19 от Закона за държавната финансова инспекция от извършени финансови инспекции и одитните доклади по чл. 56 от Закона за Сметната палата и приложените към тях документи“.

Пленумът на ВСС не споделя становището на пленума на ВКС, че атакуваната норма влиза в противоречие с разпоредбата на чл. 121, ал. 1 от Конституцията, установяваща конституционно изискване съдилищата да осигуряват равенство и условия за състезателност на страните в съдебния процес и не е в унисон с разпоредбата на чл. 6 от Европейската конвенция за правата на човека, регламентираща правото на справедлив процес по отношение на изискванията за състезателност и равенство на средствата.

Не може да се приеме за основателно твърдението, че оспорената разпоредба, в противоречие на чл. 105, ал. 2 от НПК, приравнява ревизионните актове, докладите по чл. 19 от ЗДФИ и одитните доклади по чл. 56 от ЗСП и приложените към тях документи на доказателствени средства в наказателния процес. Видно от нормата на чл. 127, ал. 2 от НПК, обвинението и присъдата не могат да се основават само на данните от ревизионните актове, докладите по чл. 19 от ЗДФИ, одитните доклади по чл. 56 от ЗСП, докладите относно разследванията на Европейската служба за борба с измамите и приложените към тях документи. Събраните по реда на ДОПК, АПК или специален закон материали не следва да се приемат за безспорно установени факти, като, въвеждайки забрана обвинението или присъдата да се основават единствено на тях, Законодателят е отчел факта, че те имат сезираща функция и подлежат на последващ съдебен контрол. За съответния ръководно–решаващ орган – прокурор или съд, е налице задължението да оцени съдържащите се в тези документи данни или констатации по вътрешно убеждение, при съблюдаване на принципа за разкриване на обективната истина. Въвеждането в ЗИДНПК (обн. ДВ бр. 63/04.08.2017 г.) на допълнителни писмени доказателства, които могат да бъдат ценени в хода на наказателния процес, има за цел единствено да обезпечат възможността за увеличаване на достъпния за оценка в наказателното производство доказателствен материал, чрез приобщаване на събран и проверен такъв от компетентни държавни органи.

Оспорената нормативна разпоредба не само не противоречи на чл. 121, ал. 1 от КРБ, но и е приета в съответствие с нормата на чл. 121, ал. 2 от Конституцията, съгласно която производството по делата осигурява установяването на истината. Разпоредбите на чл. 127 от НПК са съобразени

и с залегналите в чл. 13 и чл. 14 от НПК основни принципи за разкриване на обективната истина и вземане на решения по вътрешно убеждение.

Във връзка с изложеното, Уважаеми конституционни съдии, моля да постановите решение, с което да отхвърлите искането на пленума на Върховния касационен съд за обявяване на противоконституционност на разпоредбата на чл. 127, ал. 1, предложения предпоследно и последно от Наказателно-процесуалния кодекс.